

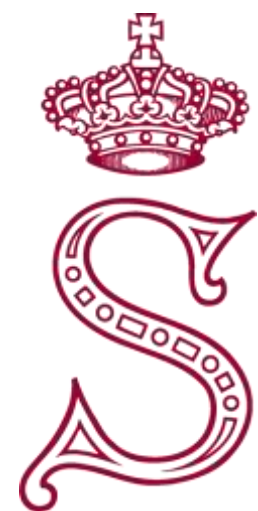

Duurzame ontwikkeling

Belgische Senaat

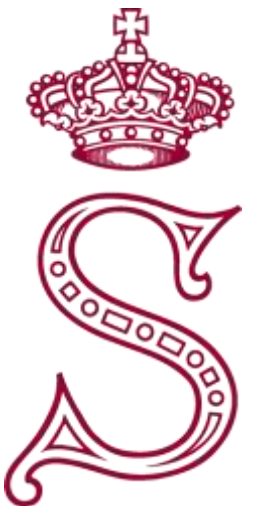
2025

www.senate.be

Duurzame ontwikkeling

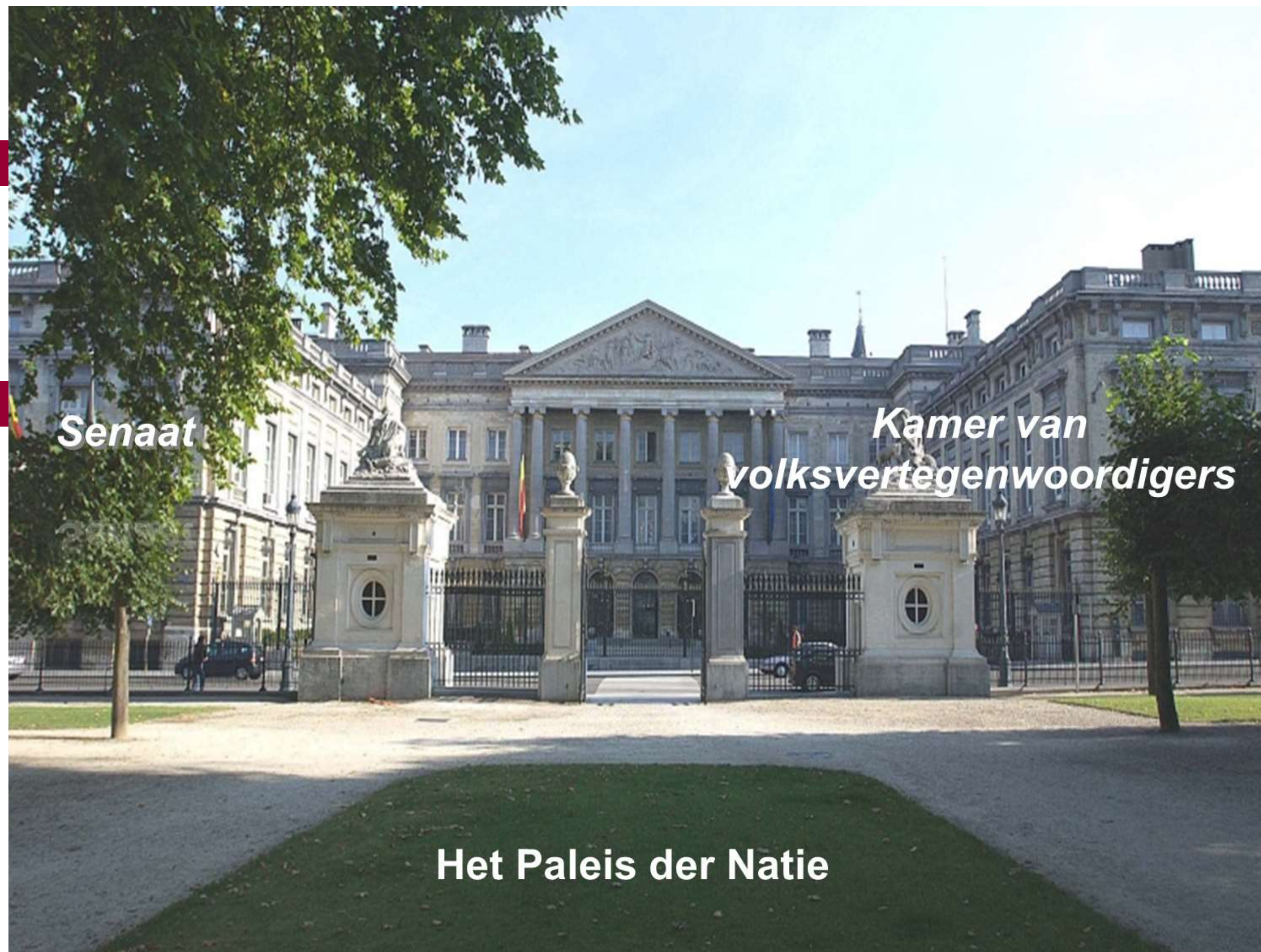
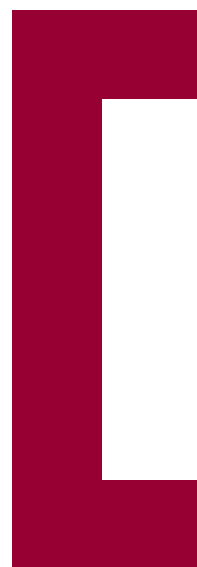
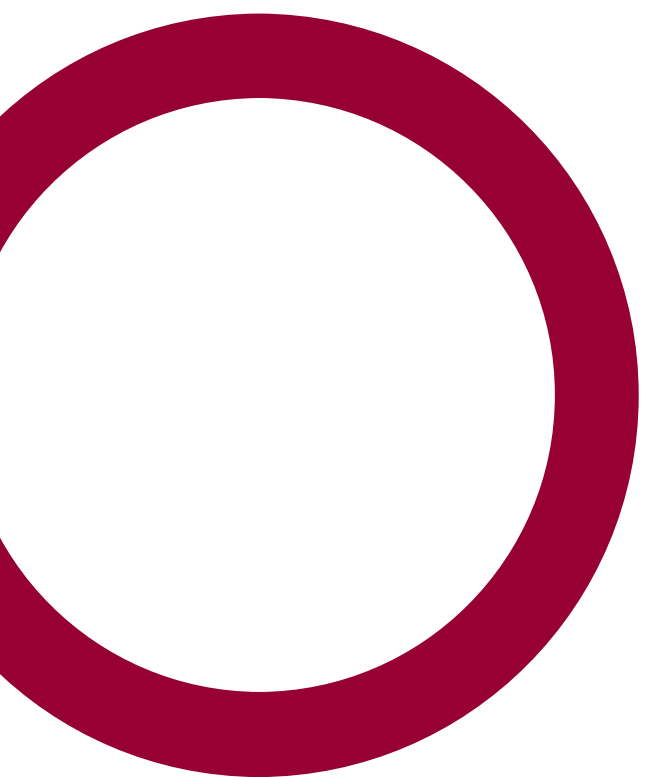
Artikel 7bis van onze Grondwet stelt “Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.”

De 193 lidstaten van de Verenigde Naties hebben unaniem de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) goedgekeurd.

<https://diplomatie.belgium.be/nl/beleid/beleidsthemas/naar-een-mondiale-en-solidaire-samenleving/leefmilieu/sustainable-development-goals> en <https://www.youtube.com/watch?v=b6qPnu82OVU&feature=youtu.be>

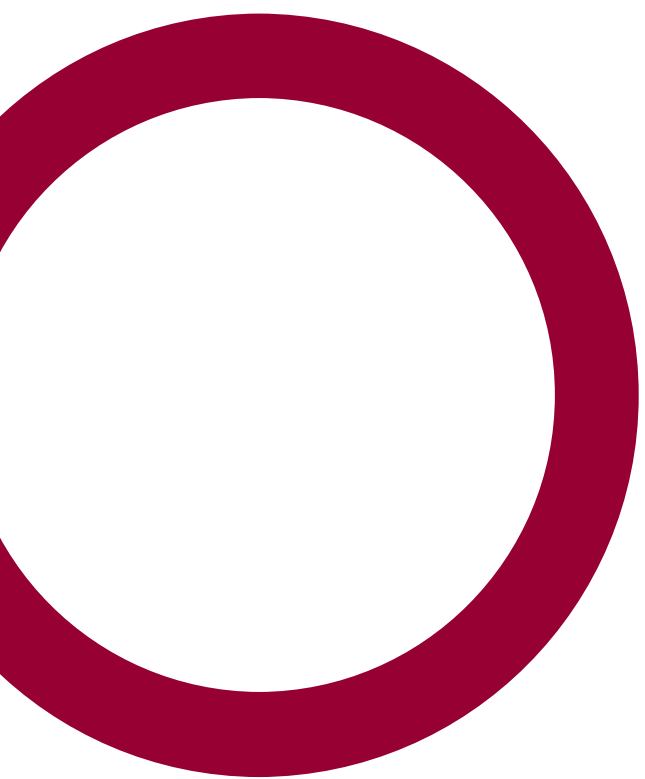
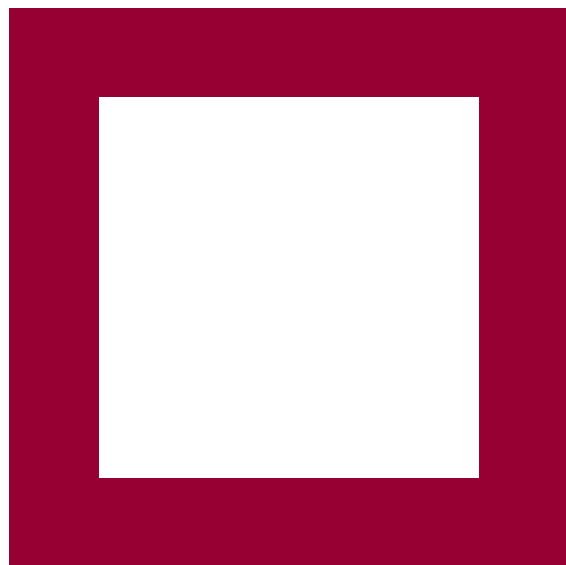

Senaat

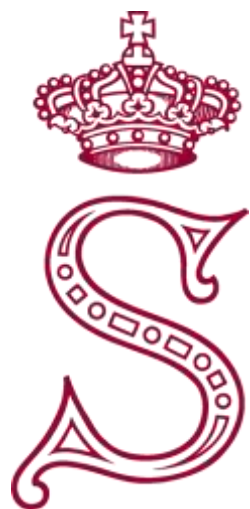
*Kamer van
volksvertegenwoordigers*

Het Paleis der Natie

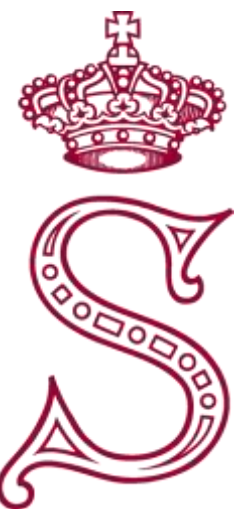

Parlementair werk

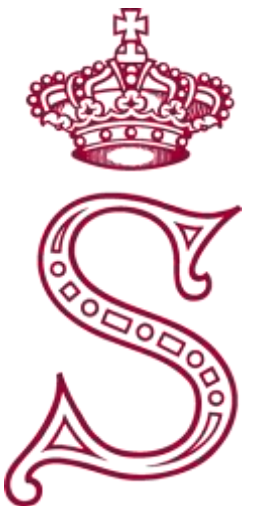
Parlementair werk

- Informatieverslag betreffende de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten inzake de gezamenlijke aanpak van de strijd tegen kinderarmoede in ons land (*stuk Senaat, nr. 6-162/2*) **(SDG 1, 2)**
- Resolutie teneinde het milieu en de Noordzee te beschermen tegen de verontreiniging van marien afval en de aanwezigheid van polyethyleen *microbeads* in cosmetica te beperken (*stuk Senaat, nr. 6-324/4*).
(SDG 14)
- Informatieverslag over het intra-Belgisch besluitvormingsproces inzake *burden sharing* met betrekking tot klimaatdoelstellingen (*stuk Senaat, nr. 6-253/2*)
(SDG 13, 17)

Parlementair werk

- Resolutie teneinde een coherent en geïntegreerd beleid uit te stippelen om een uitdaging op het vlak van de volksgezondheid aan te gaan: milieu en chronische ziektes (*stuk Senaat, nr. 6-125/1 tot 4*) **(SDG 3, 13)**
- Resolutie tot verbod van de import van producten die het gevolg zijn van illegale ontbossing en van bijkomende ontbossing (*stuk Senaat, nr. 6-481*). **(SDG 6, 15)**
- Informatieverslag betreffende de opvolging van de toepassing van het Actieplatform van de Vierde VN-Wereldvrouwenconferentie van Peking (*stuk Senaat, nr. 6-97/3*). **(SDG 5)**
- Informatieverslag betreffende de verbetering van de luchtkwaliteit (*stuk Senaat, nr. 6-303/2*). **(SDG 3, 11)**

Parlementair werk

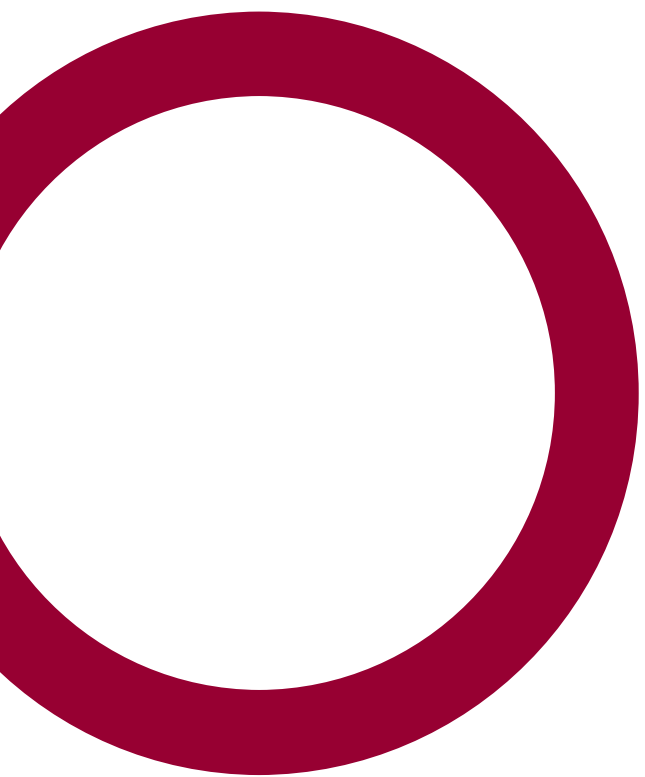
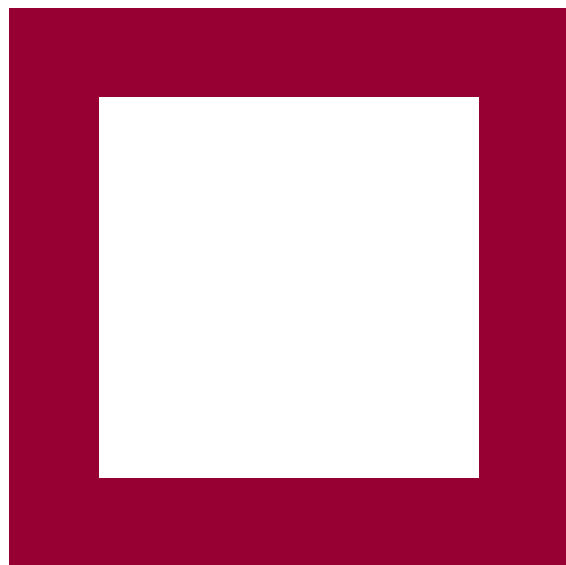
- Resolutie tot harmonisering van de rechten van de vrouw binnen de Europese Unie op het gunstigste niveau (*stuk Senaat, nr. [7-77](#)*). **(SDG 10)**
- Informatieverslag betreffende de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid en de Gewesten om tot een sterker geïntegreerd openbaar vervoersplan en -aanbod te komen (*stuk Senaat, nr. 6-201*). **(SDG 9, 17)**
- Informatieverslag betreffende de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten inzake de preventie en de eliminatie van hormoon verstorende stoffen in de consumptie, met het oog op de bevordering van de volksgezondheid (*stuk Senaat, nr. 6-303/2*). **(SDG 3, 12)**

Parlementair werk

- Resolutie om meer rekening te houden met diversiteit bij het nemen van maatregelen tijdens een crisis (*stuk Senaat, nr. 7-190*). **(SDG 5)**
- Resolutie betreffende het bezitten van nieuwe gezelschapsdieren (NGD) van exotische oorsprong (*stuk Senaat, nr. 7-159*). **(SDG 14,15)**
- Resolutie betreffende een betere vertegenwoordiging van meisjes en vrouwen in STEAM-gerelateerde studierichtingen en beroepen.
(*stuk Senaat, dossier nr. 7-211*). **(SDG 5)**
- Resolutie teneinde de strijd tegen seksisme in de openbare ruimte op te voeren (*stuk Senaat, dossier nr. 7-80*). **(SDG 5)**
- Resolutie om in België meer vrijwillige bloeddonoren te werven
(*stuk Senaat, dossier nr. 7-284*) goedgekeurd. **(SDG 3)**

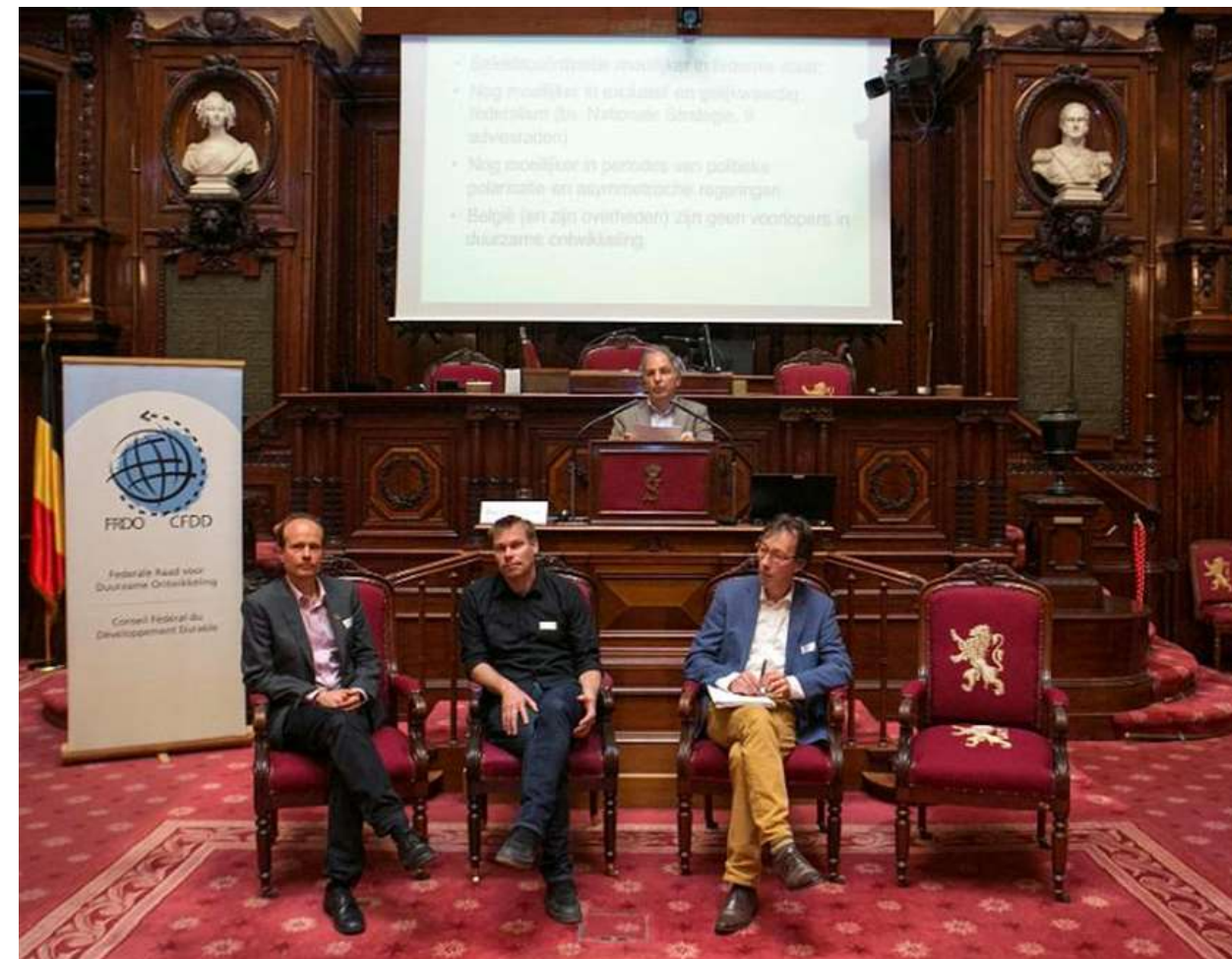

Colloquia

Colloquia

Duurzame ontwikkeling: eindelijk in het hart van de politiek in België? (de 17 SDG's) 24 april 2019

Colloquia

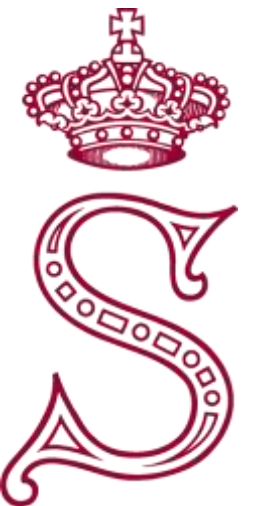
Conferentie *Young Change Maker* (de 17 SDG's) 21 september 2021

Colloquia

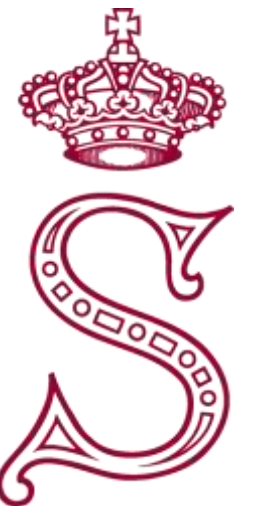
Conferentie inzake biodiversiteitsschade (SDG 13, 14 en 15)

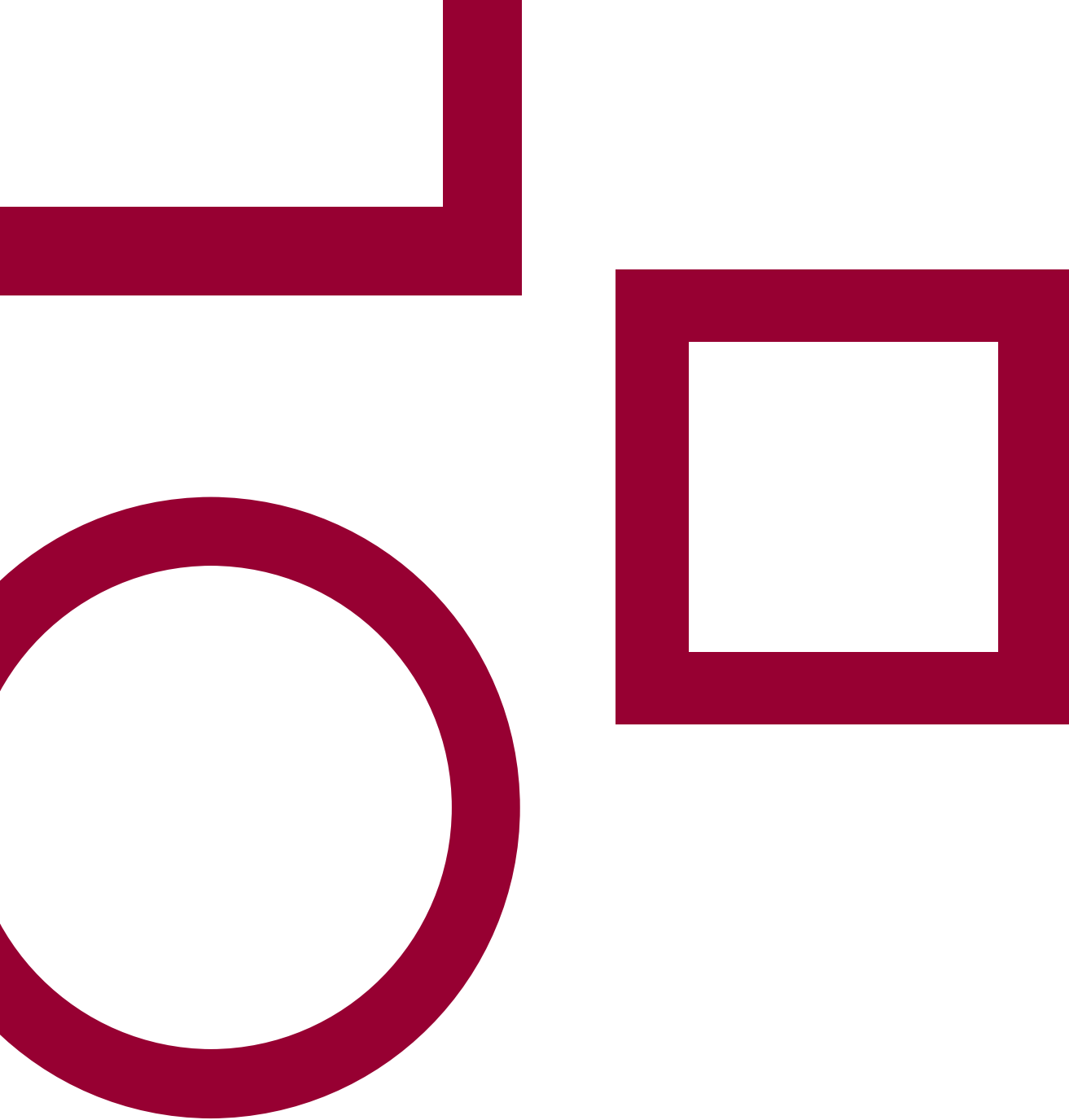
3 februari 2023

Colloquia

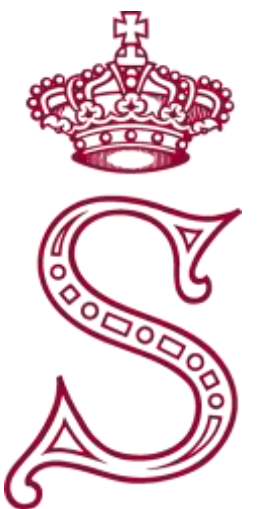
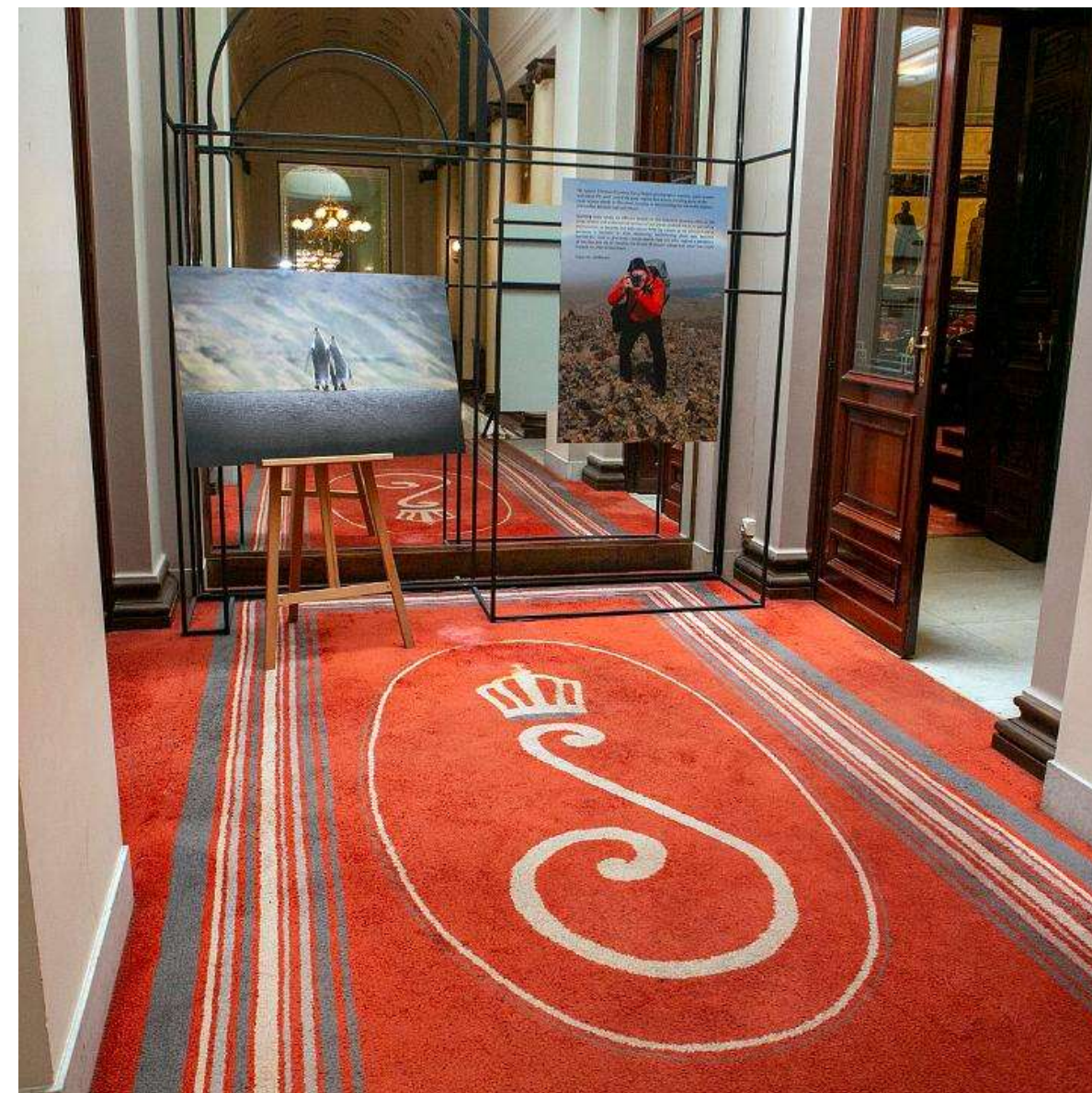
Colloquium bestrijding genitale verminking (SDG 3) 6 februari 2023

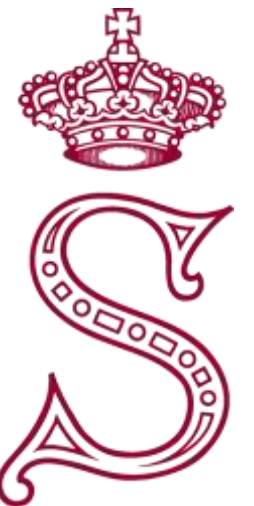
Colloquia

Het belang van beelden om de kloof tussen wetenschap en beleid te overbruggen – Lezing door Christian Clauwers (SDG 13, 14, 15 en 17)
21 juni 2023

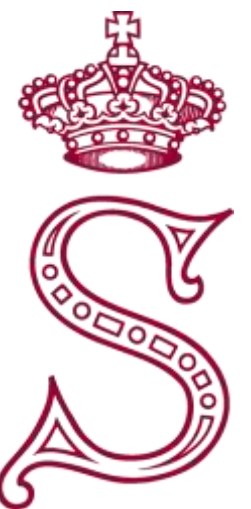
Colloquia

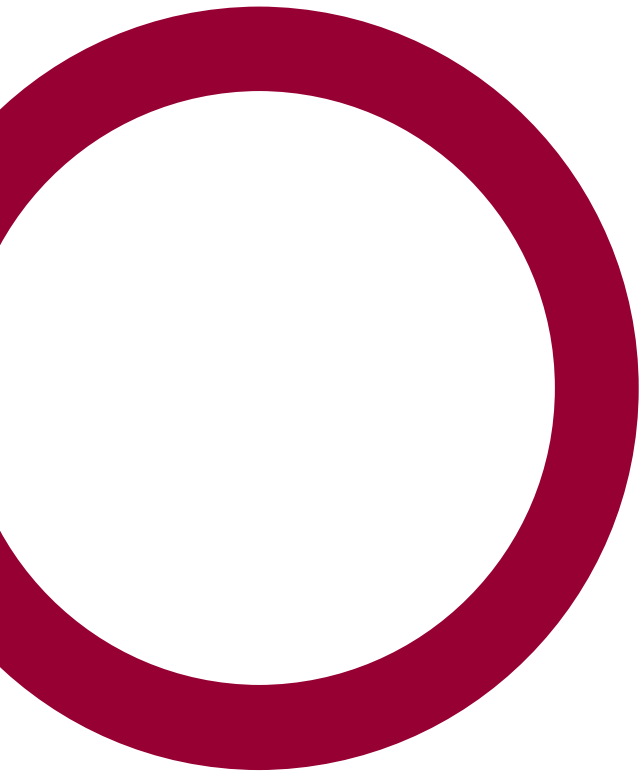
Colloquium eenoudergezinnen en kansarmoede (SDG 2) 11 mars 2025

Colloquia

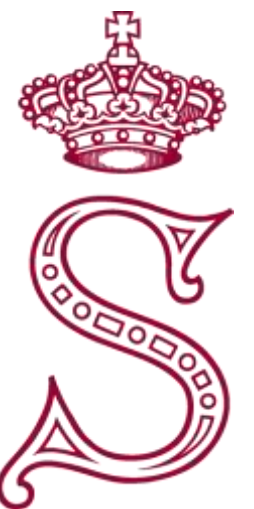
Colloquium over autonomie en verstandelijke beperking (SDG 10) 21 mars 2025

Kenmerken van de gebouwen

Het Paleis der Natie, kant Senaat heeft een verwarmde oppervlakte van **19 660 m²**.

1. Energie en duurzame ontwikkeling

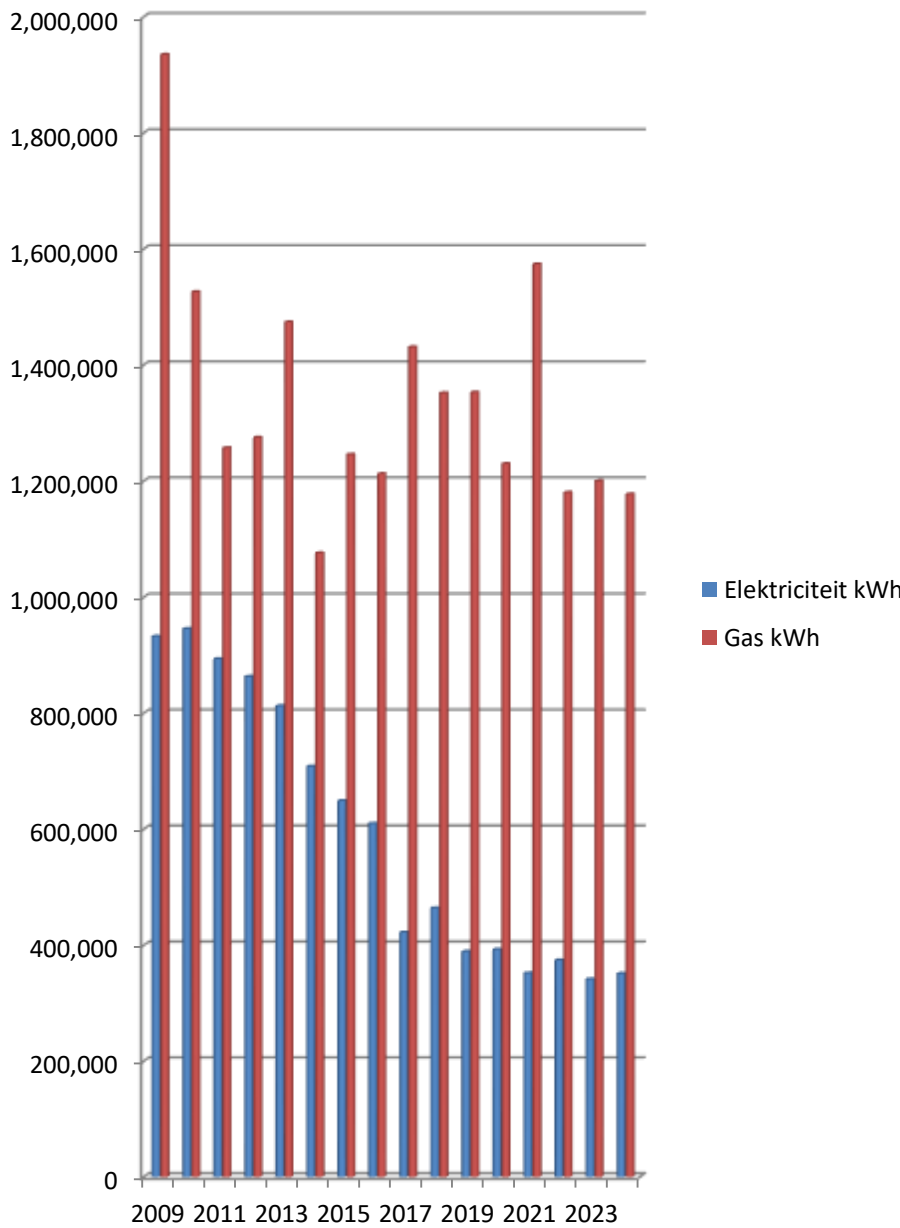
1.1. Energiebeleid – resultaten (2009-2024)

	Elektriciteit	Gas	Water
	kWh	kWh	m ³
2009	932.272	1.934.662	3.676
2010	945.393	1.525.812	3.201
2011	893.414	1.256.851	3.750
2012	862.977	1.274.921	3.300
2013	812.591	1.473.842	2.952
2014	708.282	1.076.053	2.932
2015	648.926	1.245.630	4.044
2016	609.823	1.212.400	2.747
2017	421.908	1.430.893	3.273
2018	464.215	1.351.551	2.731
2019	388.874	1.352.732	2.964
2020	392.667	1.229.680	2.014
2021	351.658	1.573.577	2.254
2022	374.122	1.180.128	2.091
2023	341.350	1.199.999	2.358
2024	350.954	1.177.276	

1. Energie en duurzame ontwikkeling

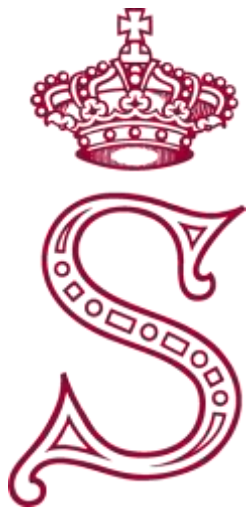
1.2. Energiebeleid: elektriciteit en gas in kWh

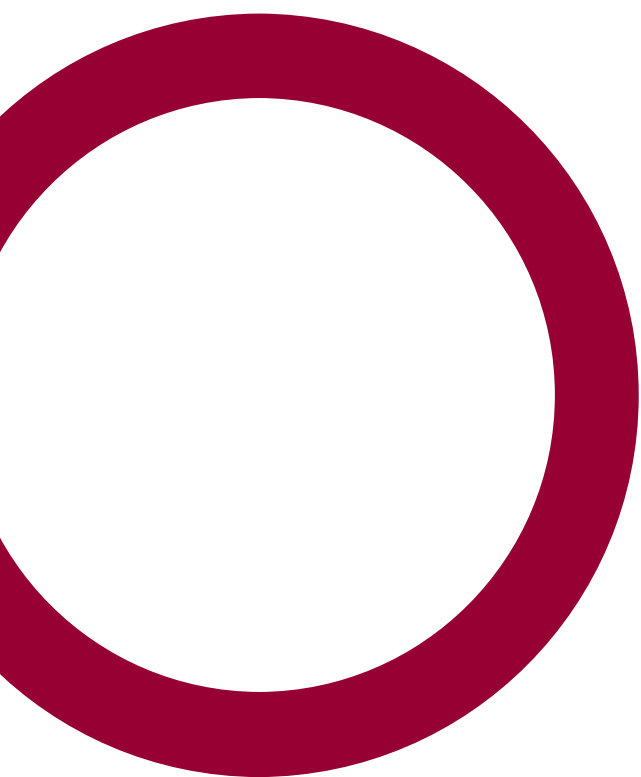
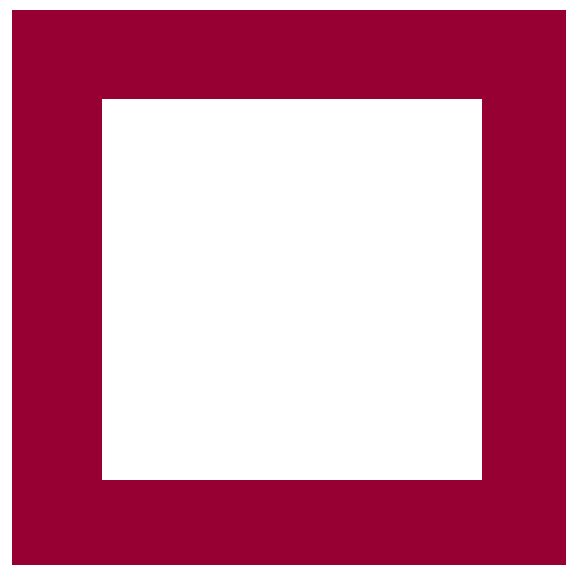

Sedert 2009:

- **63 % elektriciteit**

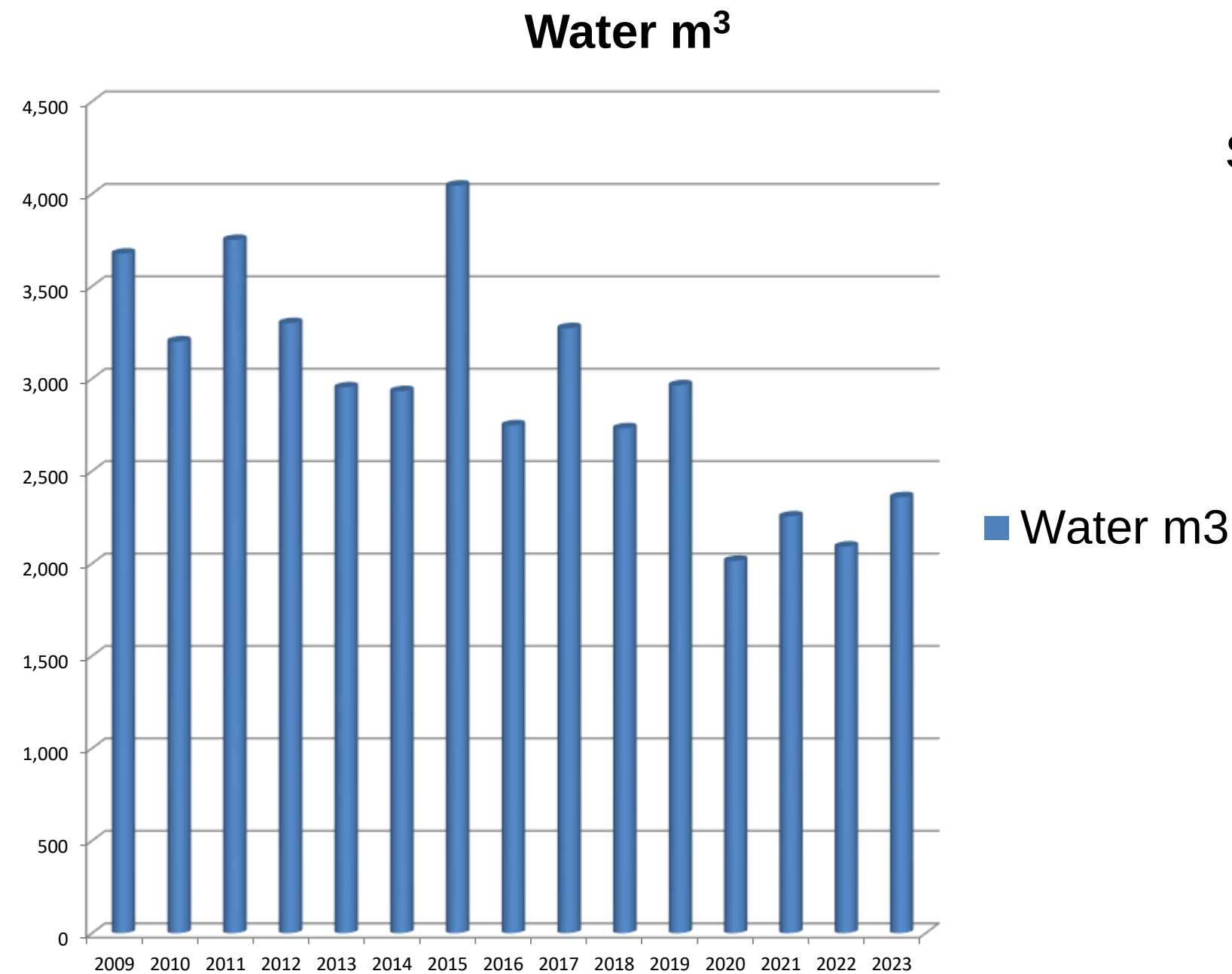
- **39 % gas**

1. Energie en duurzame ontwikkeling

1.4. Energiebeleid – resultaten sedert 2009: water in m³

Sedert 2009:
- 39 %

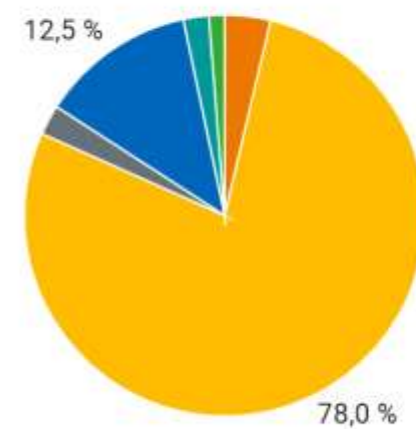

1. Energie en duurzame ontwikkeling

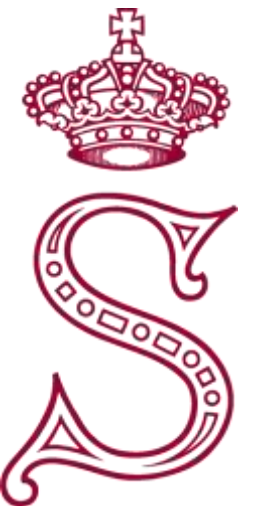
1.5. Energiebeleid – groene-stroomleverancier sedert januari 2017: VEB – Vlaams EnergieBedrijf

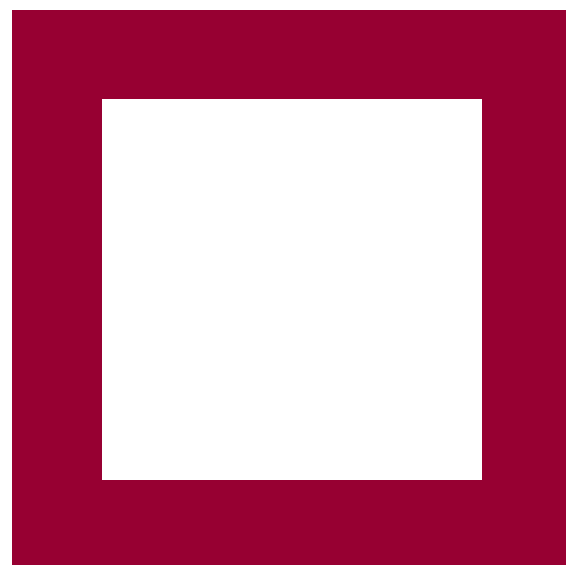
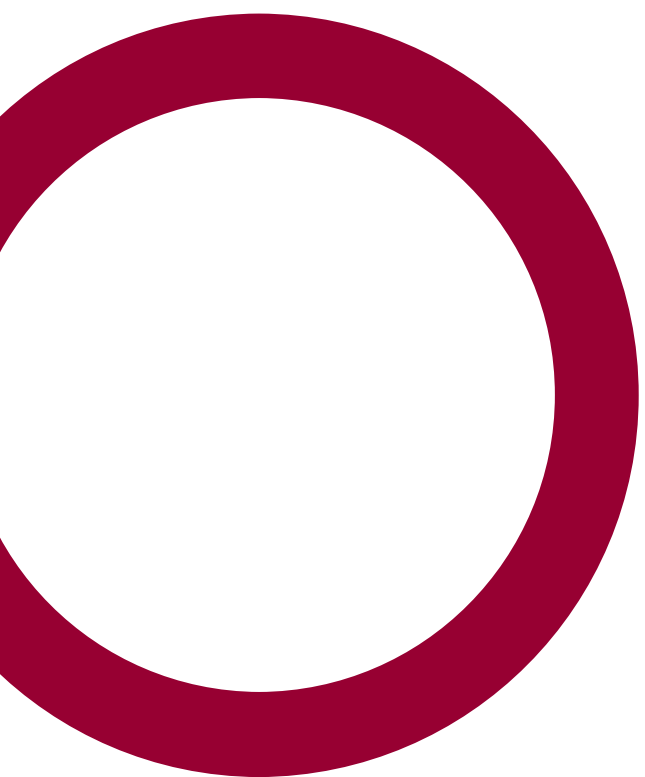
80% energie uit waterkracht
13% windenergie

Technologiebron

- Aardwarmte
- Waterkracht
- Waterkracht uit pompcentrale
- Wind-energie (ongespecificeerd)
- Windenergie op land
- Zonne-energie

2. Energiebeleid en duurzame projecten

2. Energiebeleid – drie interventiestrategieën

2.1. Verbeteren van de energetische prestaties van de **gebouwschil**

(SDG 7, 12)

2.2. Verbeteren van de energetische prestaties van de **technische installaties** **(SDG 7, 12)**

2.3. Sensibiliseren van de **eindgebruikers** **(SDG 7, 12)**

2.1. Gebouwenschil (SDG 7,12)

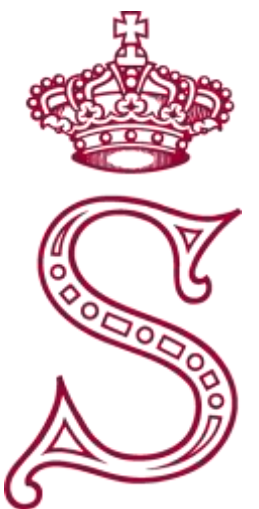
2.1.1. Vervanging of renovatie van alle ramen Leuvenseweg 7 (2008-2013), Wetstraat 8 (2019), koer Wetstraat 6 (2021-2022), dak Paleis der Natie (2022-2023) *dubbele beglazing* $U_g = 1.0 \text{ W/m}^2.K$, 'warm edge', label 'PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification)'

Voor

Na

2.1. Gebouwenschil (SDG 7,12)

2.1.2. Isoleren

2010-2015: isoleren van verschillende zolders door inblazen van cellulose isolatie
($U_1 = 2,8 \text{ W/m}^2.K \rightarrow U_2 = 0,13 \text{ W/m}^2.K$ (dikte 30 cm))

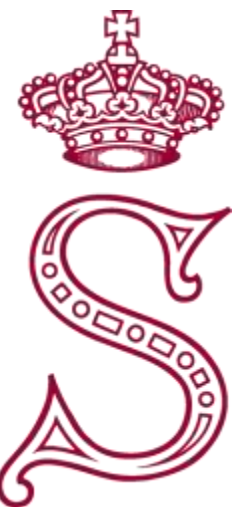

2013: Leuvenseweg 5: isolatie dak (PIR 24 cm), isolatie muren (EPS 15 cm), groendak

2020: Wetstraat 8: isolatie dak: PIR 16 cm x 620 m² en PIR 10 cm x 20m²

2024 : halfrond: isolatie dak : PIR 16 cm x 558 m² en PIR 20 cm x 435 m²

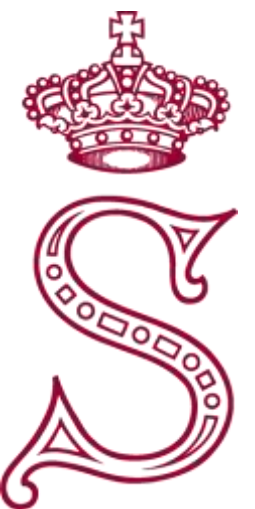
2.1. Gebouwenschil (SDG 7,12)

2.1.3. Zonwerende films en buitenzonwering

- **Zonwerende films** op naar het zuiden gerichte vensters (gevels met hoge patrimoniale waarde)
- **Buitenzonwering** op naar het zuiden gerichte vensters (binnenkoeren)

- ✓ *Verbeterd zomercomfort*
- ✓ *Daling gebruik koeling*

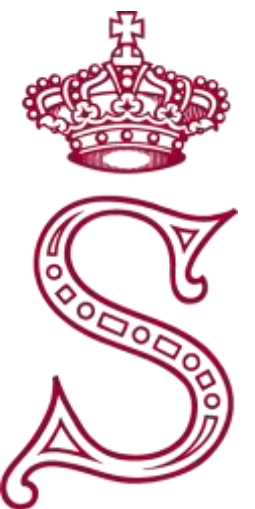
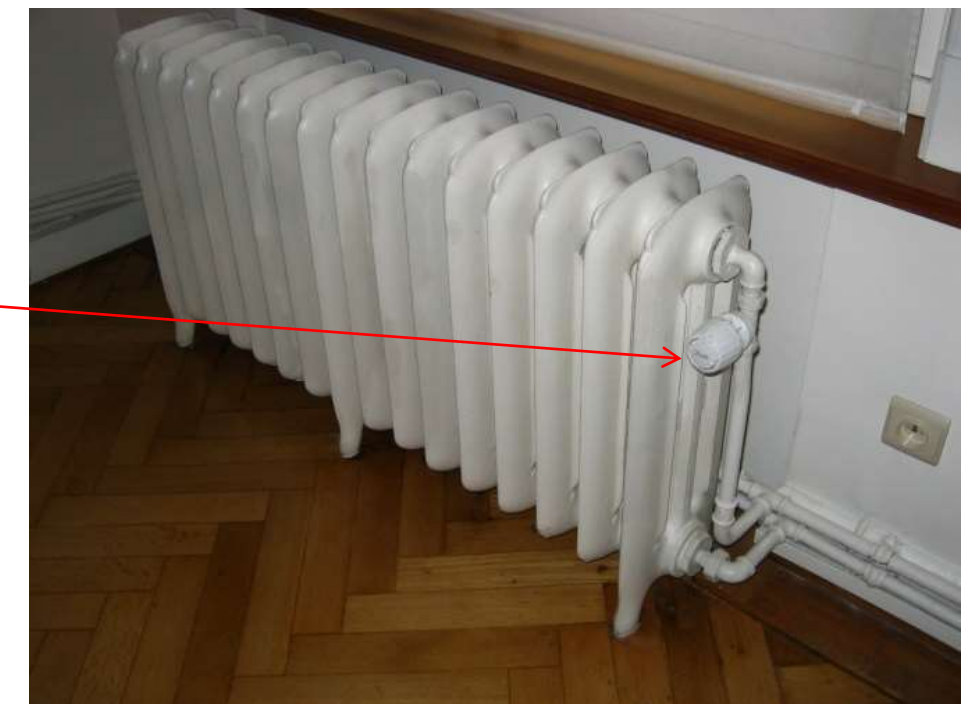

2.2. Technische installaties (SDG 7, 12)

2.2.1. Energetische prestaties verwarming

2.2.1.1. Verbeteren van de regeling

- Intermitterend: onderbreking 's nacht, in het weekend en 's zomers
- Thermostatische kranen op alle radiatoren
- Buitenvoeler + *optimiser*
- *On call* programmering van de verwarming van de zalen en de salons

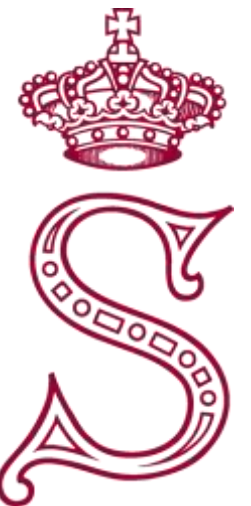
2.2. Technische installaties (SDG 7, 12)

2.2.1.2. Verbeteren van het afgifterendement van radiatoren en van de verdeling (leidingen)

- Wegnemen van radiatorkasten
- Isoleren van nissen achter de radiatoren

- Verbeteren isolatie van leidingen in kelders

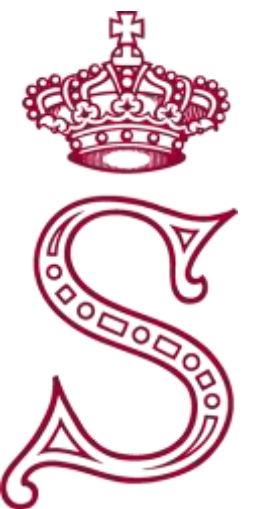
2.2. Technische installaties (SDG 7, 12)

2.2.1.3. Verbeteren van het ventilatiesysteem

- Ventilatie: CO₂ -sondes (halfrond en sommige vergaderzalen)
- Ventilatie: verminderen van de debieten om te beantwoorden aan de reële noden
- Nieuwe *circulators* op variabel debiet

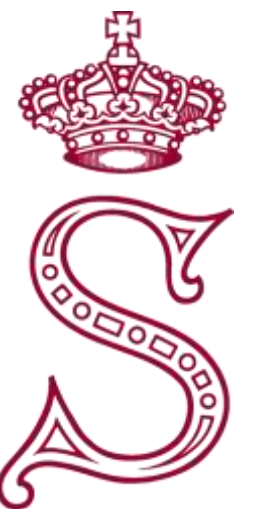

- *Building Management System (BMS)*

2.2. Technische installaties (SDG 7, 12)

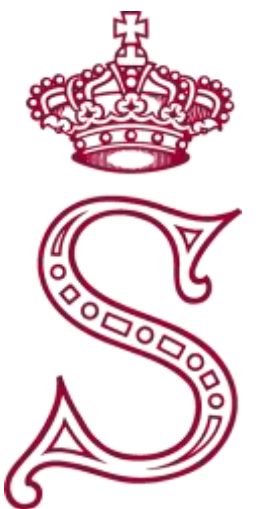
2.2.1.4. Installatie van hoogrendementcondensatieketels en een warmtekrachtkoppeling (2016)

2.2. Technische installaties (SDG 7, 12)

2.2.2. Verlichting

- verlichtingsaudit
- 2 100 ledlampen op alle luchters (halfrond, commissiezaal, salons, ...)
- 220 led- of T5-verlichtingstoestellen (kantoren)
- ledspots (koepel halfrond)
- daglichtdetectie (kantoren) – verlichtingstoestellen dicht bij de vensters
- aanwezigheidsdetectie (sanitair/gangen)

2.2. Technische installaties

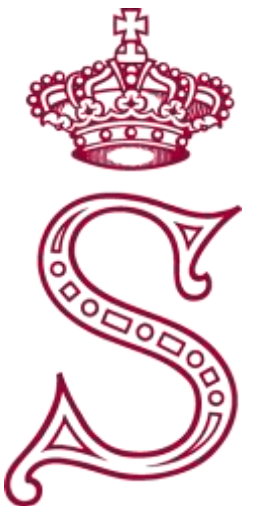
2.2.3. Fotovoltaïsche cellen

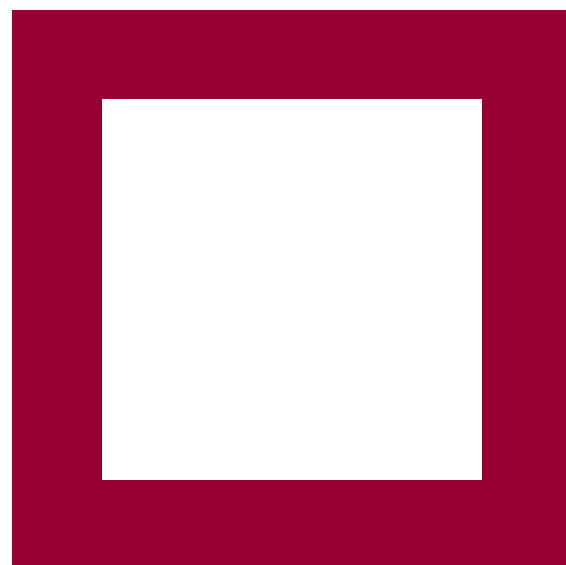
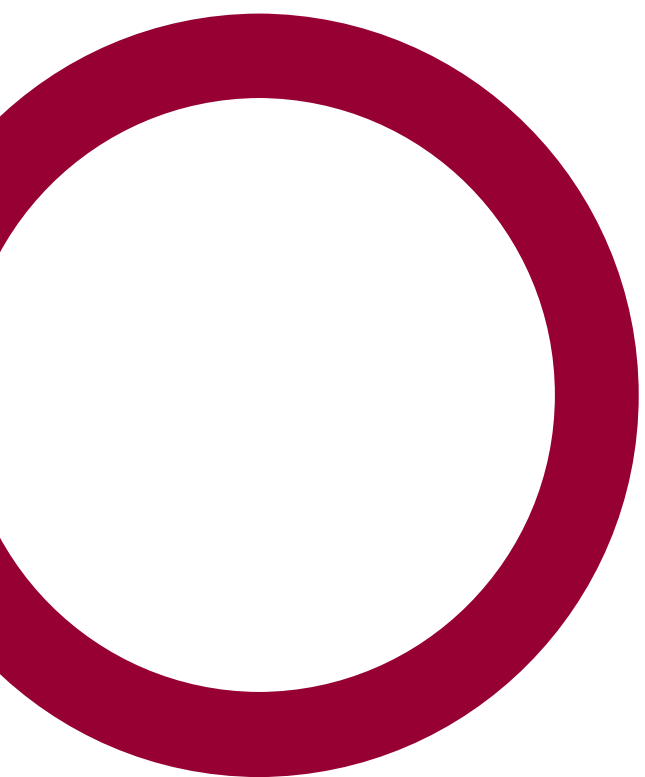
2014: 9 zonnepanelen van 345 Wp

2023: 9 zonnepanelen van 310 Wp

- Productie van sanitair warm water – weekklok op de elektrische boilers en de circulatiepomp
- Regenwaterputten in de koer Leuvenseweg 5 (2015) (**SDG 6**)

2.2. Technische installaties (SDG 7, 12)

2.2.5. Vervangen van drie liften (Leuvenseweg 5)

stand-by-functie, recuperatie van de remenergie, sturing van de ventilatie (“*Blue Kit*”), ledverlichting

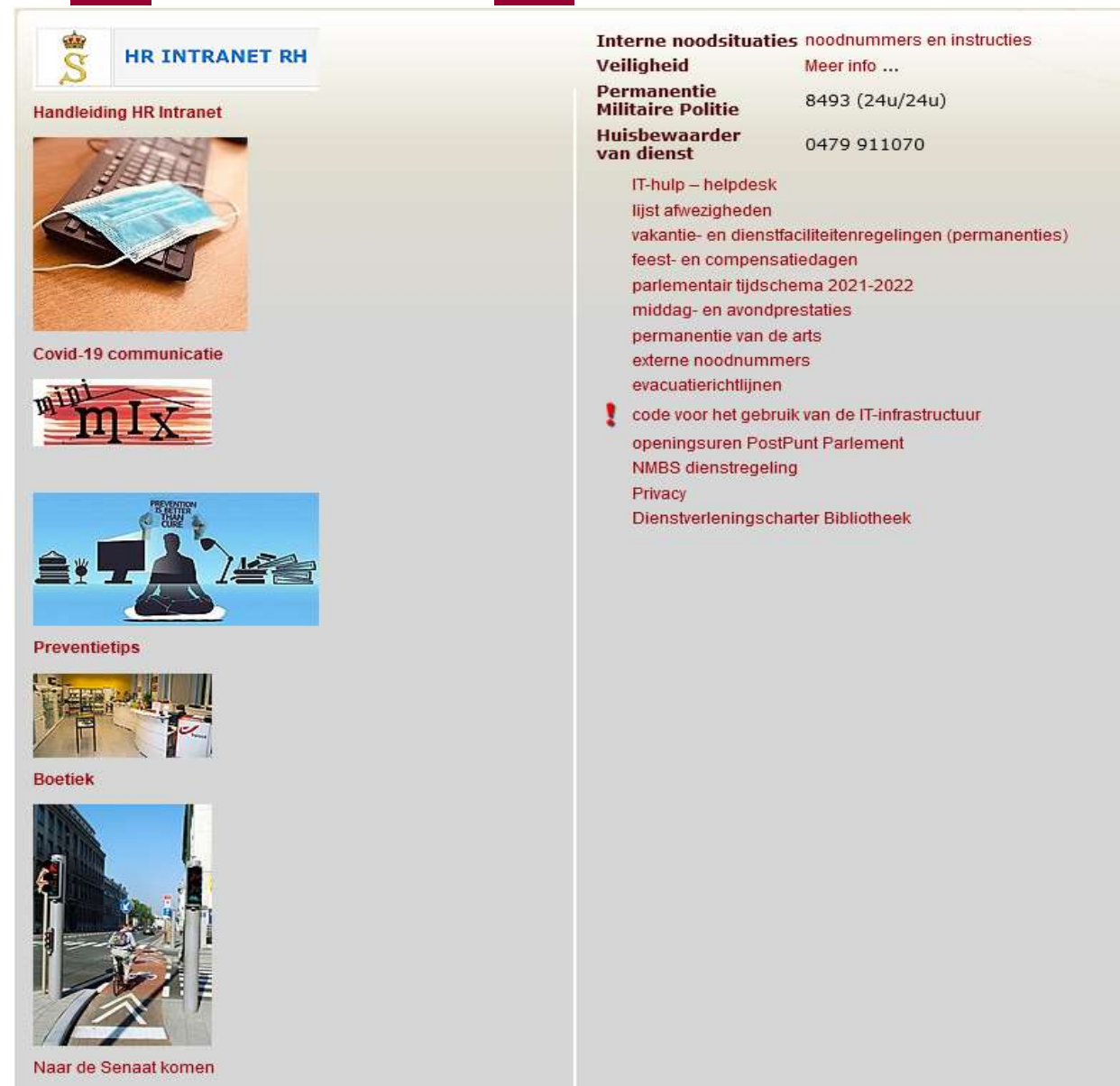
2.2.6. Uitrusting kantoren

- TFT-schermen (270 “TFT”-schermen met het “Energy Star” label)
- Functie “EcoPower” (automatische *standby*)
- Centraliseren van printers

2.3. Eindgebruikers (SDG 12)

2.3.1. Nota 's op Intranet en op de [website van de Senaat](#)

The screenshot displays the HR INTRANET RH interface. On the left, there are links to 'Handleiding HR Intranet', 'Covid-19 communicatie', 'Preventietips', and 'Boetiek'. The main content area is titled 'Interne noodsituaties noodnummers en instructies' and lists emergency procedures under 'Veiligheid'. It includes contact numbers for 'Permanentie Militaire Politie' (8493) and 'Huisbewaarder van dienst' (0479 911070). A list of services such as IT-hulp, vacation regulations, and evacuation routes is provided. A red warning icon indicates a code for IT infrastructure use.

Interne noodsituaties	noodnummers en instructies
Veiligheid	Meer info ...
Permanentie Militaire Politie	8493 (24u/24u)
Huisbewaarder van dienst	0479 911070

- IT-hulp – helpdesk
- lijst afwezigheden
- vakantie- en dienstfaciliteitenregelingen (permanenties)
- feest- en compensatiedagen
- parlementair tijdschema 2021-2022
- middag- en avondprestaties
- permanentie van de arts
- externe noodnummers
- evacuatie-richtlijnen
- ! code voor het gebruik van de IT-infrastructuur
- openingsuren PostPunt Parlement
- NMBS dienstregeling
- Privacy
- Dienstverleningscharter Bibliotheek

- recyclage van kurk en gsm's
- sensibiliseringscampagne voor het personeel over het gebruik van een thermostatische kraan
- 35 handelingen om energie te besparen
- deelname aan *Earth Hour*
- beter sorteren

2.3. Eindgebruikers (SDG 12)

2.3.2. EPB-certificaat voor publieke gebouwen

- ✓ *Verplichting door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*
- ✓ *Voor het jaar 2023 heeft het Paleis der Natie een EPB-certificaat bekomen van B. De gemiddelde energieprestatie van openbare gebouwen is C.*
- ✓ *Aangebracht aan de belangrijkste ingangen.*

2.3. Eindgebruikers (SDG 12)

2.3.3. Verantwoorde consumptie

- Duurzaam aankopen:
 - informeren over en toepassen van labels, certificaten en normen
 - uitstippelen van een duurzame inkoopstrategie (ISO 20400)
 - circulair inkopen: bio-gebaseerde grondstoffen, herbruikbare grondstoffen, recyclage (voor kantoorinrichting, kantormateriaal, ICT en elektrische toestellen, FSC-papier, textiel, schoonmaakproducten, elektriciteit, verlichtingstoestellen, ...)
- Papierarm parlement: meer digitaliseren...
- In alle kantoren staan aparte papiermanden en vuilnisbakken voor restafval.
- Inzameling in de koffiekamer van zowel plastieken doppen als fleskurken
- Gefilterd kraantjeswater en bio-fruitsap
- Afgedankte pc's worden geüpccycled voor verder gebruik
- Beperking, in de winter, van de binnentemperaturen tot 19°C

2.3. Eindgebruikers (SDG 12)

2.3.3. Label Ecodynamische onderneming

✓ *In 2024 heeft de Senaat twee sterren behaald in de label Ecodynamische onderneming.*

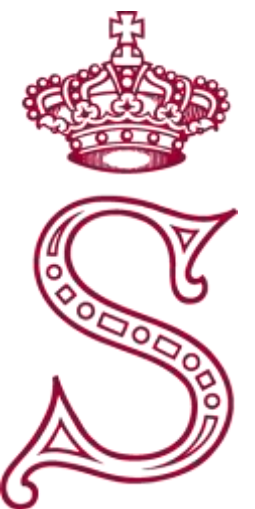

**SÉNAT DE BELGIQUE - BELGISCHE
SENAAT IS GRANTED THE
ECODYNAMIC ORGANISATION LABEL!**

Site: Sénat
Place de la Nation, 1, Natieplein

The label is the Brussels reference for environmental management since 1999

#ecodyn

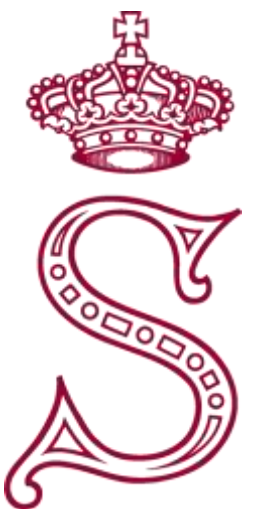

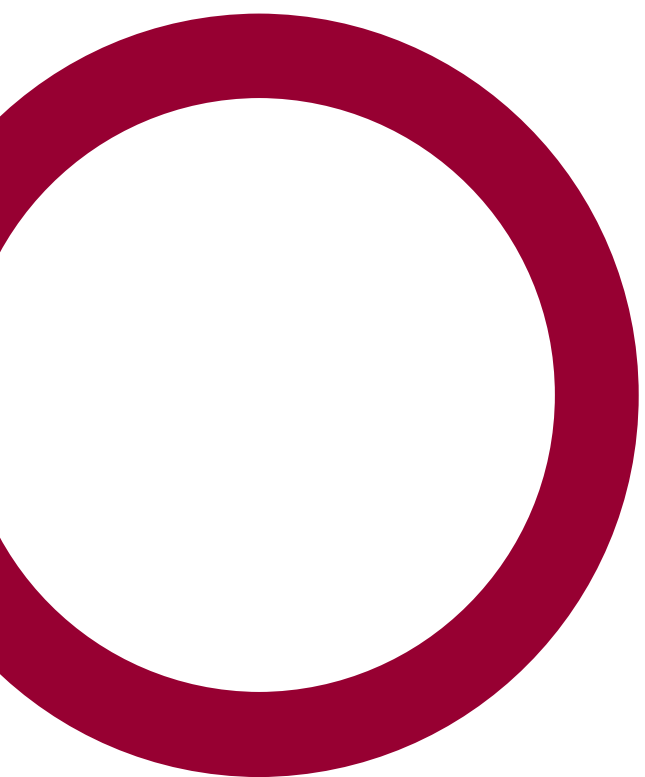
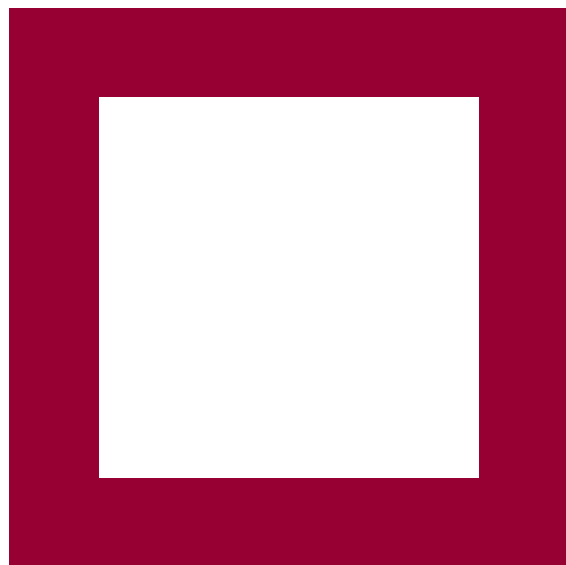
Mobiliteit

Mobiliteit (SDG 11, 12)

- Er staan drie dienstfietsen ter beschikking, één daarvan is een elektrische
- Er werd een minibus afgeschaft en vier andere wagens vervangen door een elektrische en drie hybride
- Er werden laadpalen geplaatst (in de garage van de Senaat + op de Beyaertparking)

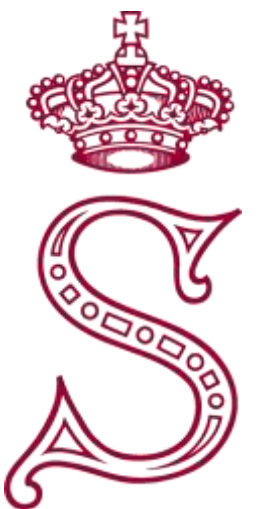

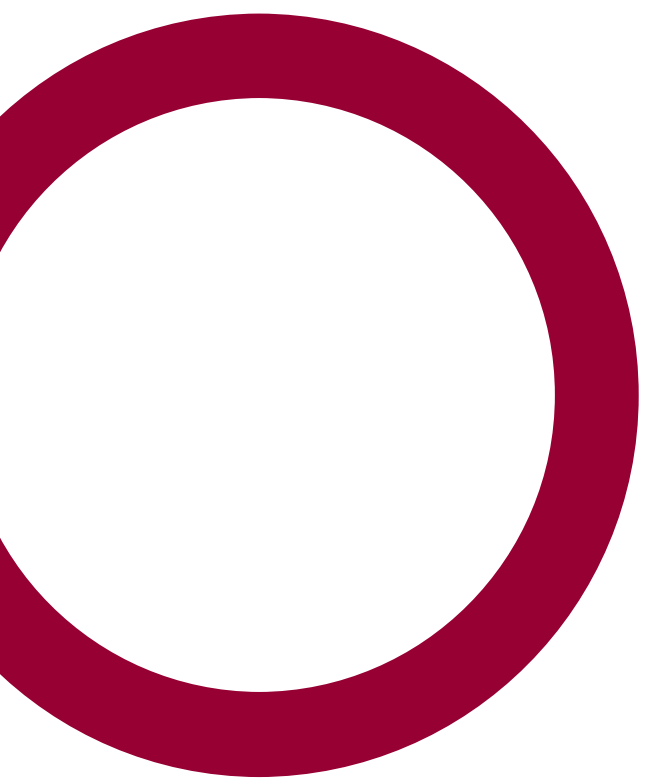
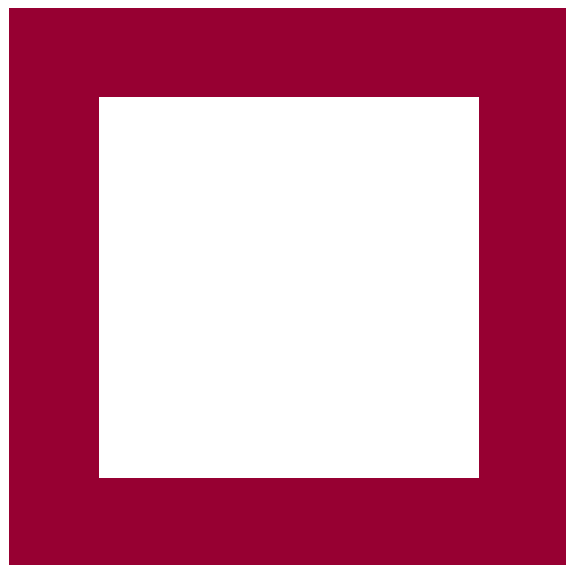
Natuur

Natuur (SDG 7,12, 13, 15)

- Aanleg van een groendak (**SDG 7, 15**)
- Installatie van bijenkorven en productie van eigen honing sinds 2015 (**SDG 12, 15**)
- CO₂-compensatie van vluchten (**SDG 13**)

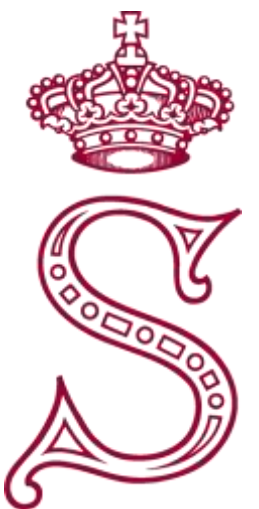
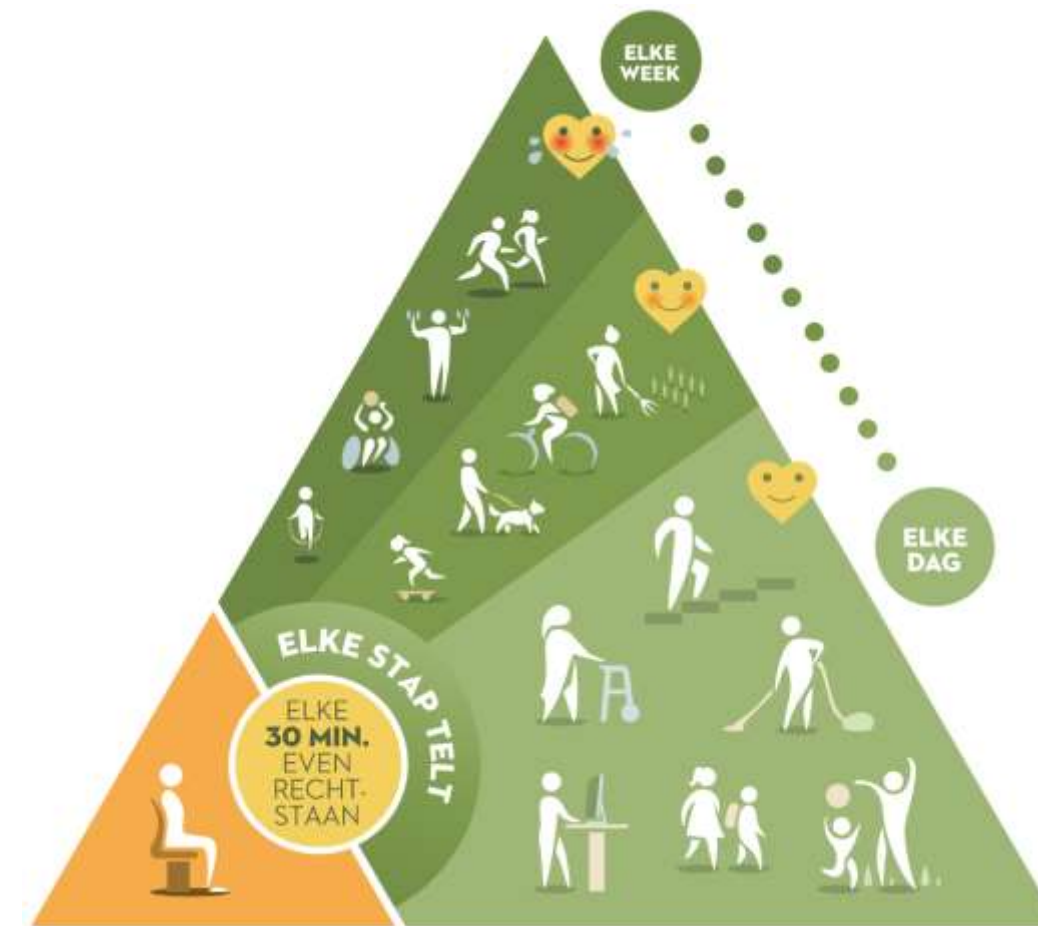

Welzijn

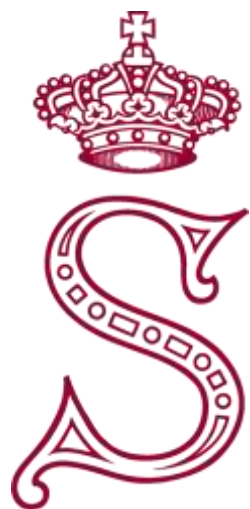

Welzijn (SDG 3, 8, 11, 13)

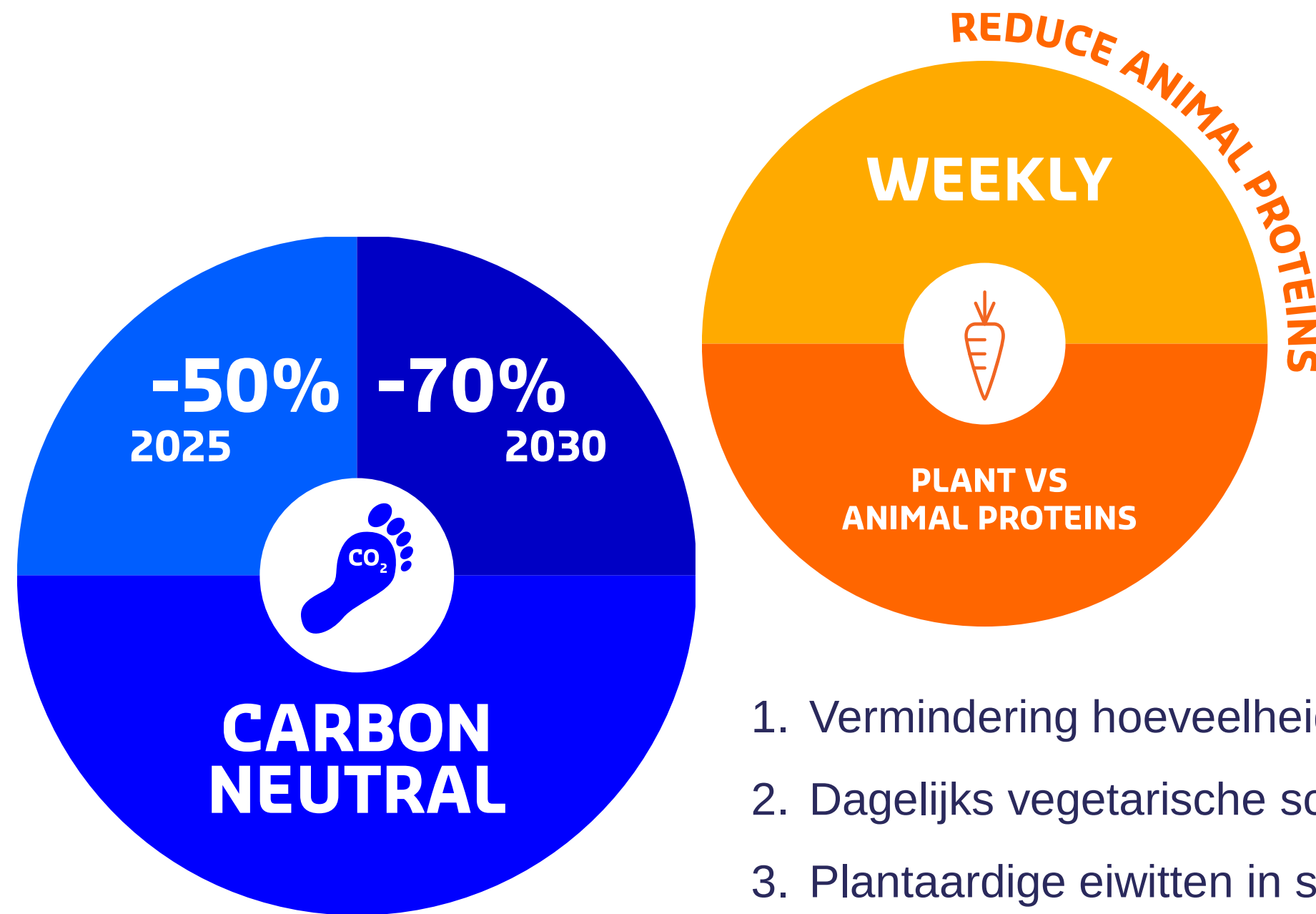
- Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk ziet toe op het naleven van de reglementeringen over het welzijn op het werk (**SDG 3**)
- Fitnessruimte met sportmonitor (**SDG 3**)
- *Teambuilding* en sociale betrokkenheid (goede doelen) (**SDG 3, 8**)
- Bloedinzamelingen (**SDG 3**)
- Preventietips op intranet (**SDG 3**)
- Promoten van thuiswerk (**SDG 3, 11, 13**)
- Yogalessen (**SDG 3**)
- *Mindfulness*

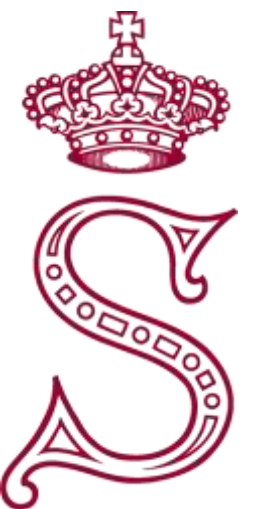
Voeding

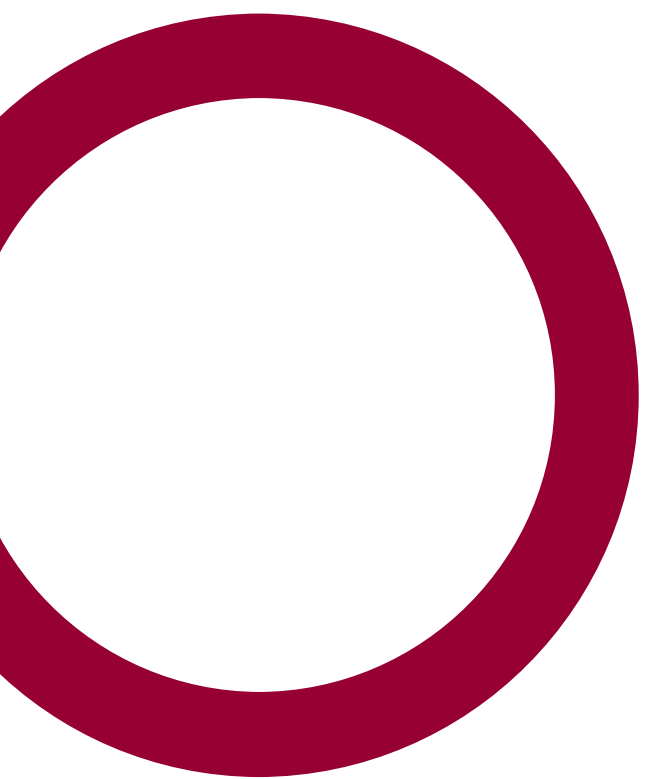
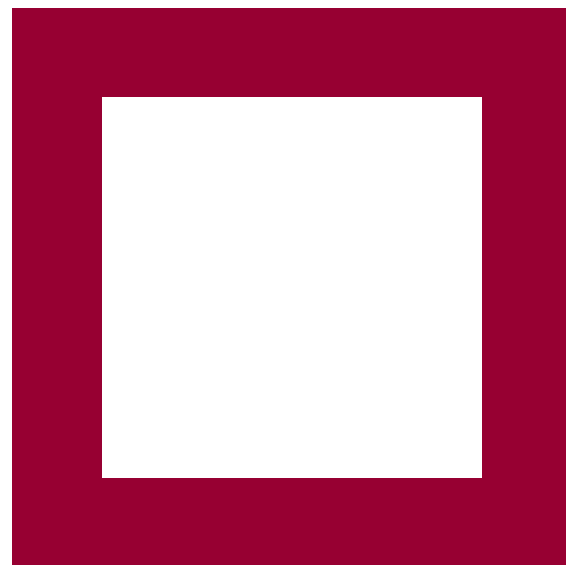

Vermindering dierlijke eiwitten

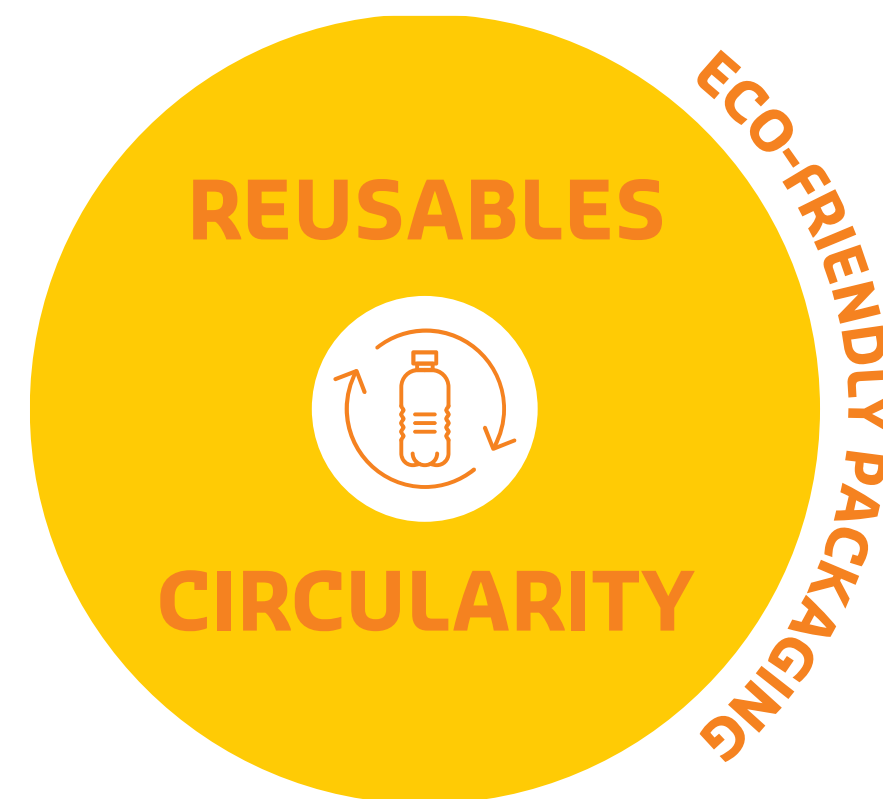
1. Vermindering hoeveelheid vlees (max 120 g) in warme gerechten
2. Dagelijks vegetarische schotel (soms zelfs vegan)
3. Plantaardige eiwitten in saladbar

Circulariteit van verpakkingen

1. Gebruik van navulbare verpakkingen in het restaurant
2. Sorteren van restafval in de keuken en in het restaurant

Lokale en verantwoorde producten

Lokale producten

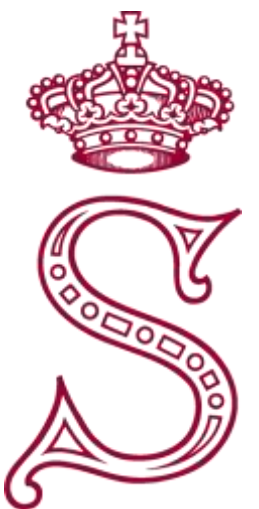
- ✓ 100% Belgisch rundsvlees, varkensvlees en gehakt.
- ✓ Alle verse seizoensgroenten zijn Belgisch
- ✓ Belgische appels en peren (tijdens het seizoen)
- ✓ Aanbod van lokale Belgische producten

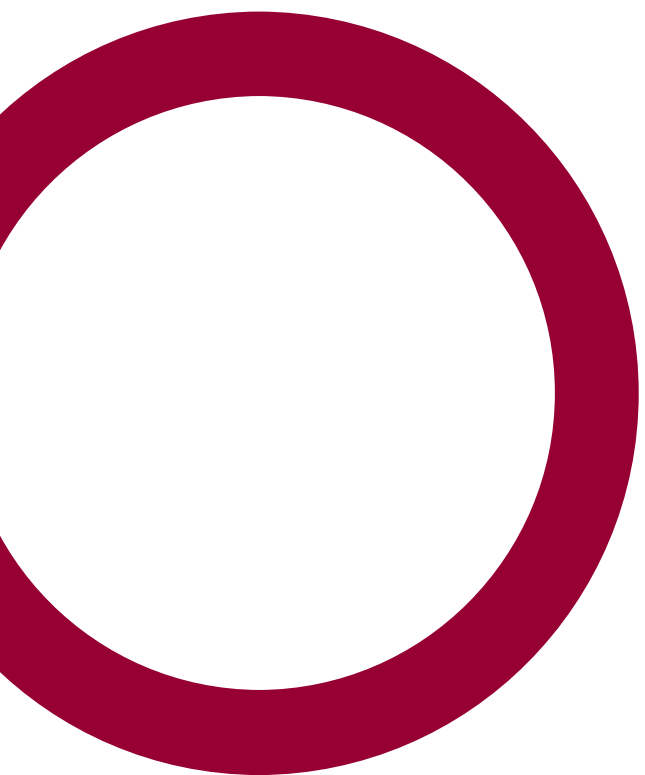
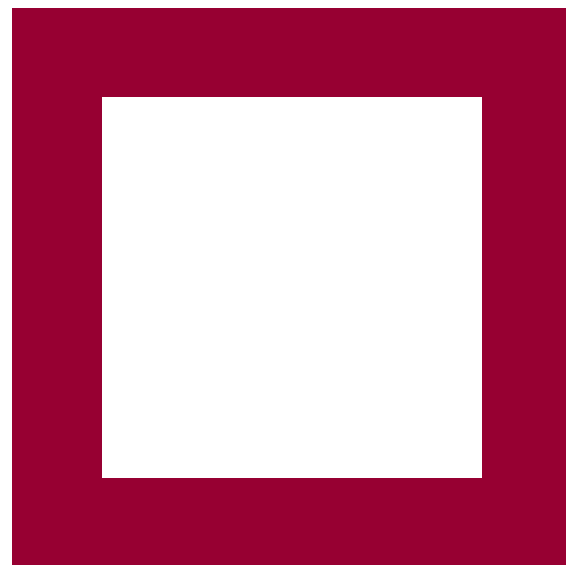
Verse producten

- ✓ Vlees en gevogelte 100% vers
- ✓ 70% van de groenten zijn vers

Seizoensgebonden producten

- ✓ Jaarlijks min. 55%

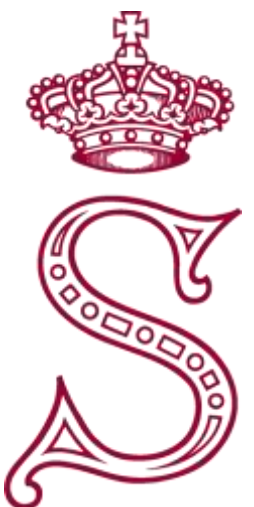

Lokale en verantwoorde producten

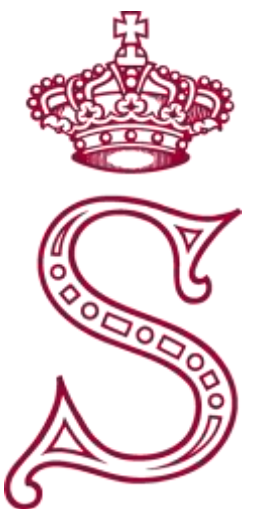
Ecologisch verantwoorde producten

- ✓ vis 100% van verantwoorde bevoorradingsketen
- ✓ Bio- en fairtradebananen
- ✓ Koffie en thee 100% fair trade
- ✓ 100% vrije-uitloopeieren
- ✓ Bio-certificatie voor 10 ingrediënten

Vermindering van voedselverspilling

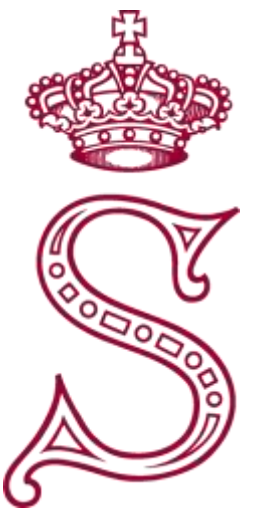
- ✓ Invoering van het WasteWatchprogramma (januari 2023)
- ✓ Acties ter vermindering van voedselverspilling (just-in-timeproductie, sensibilisering van gebruikers, enz.)

Label Good Food

De catering in het Federaal Parlement is bekroond met twee vorken in het GoodFood-label

Gezond eten met bijzondere aandacht voor het milieu

Verplichte criteria

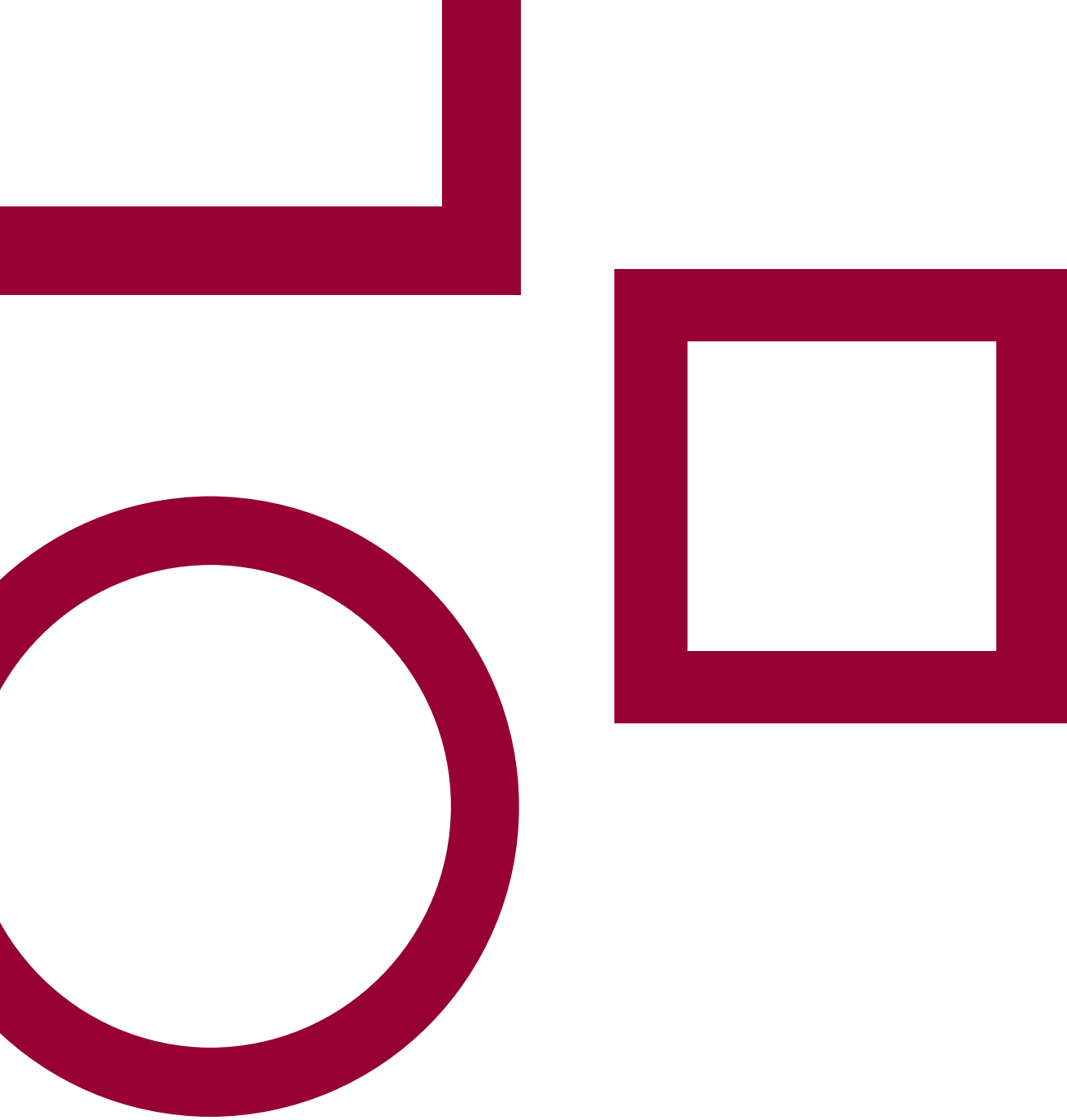
- Wettelijke verplichtingen
 - 1.AFSCA
 - 2.Sorteren van afval (frietvet)
 - 3.Communiceren over bio
- Verplichte criteria
 - 1.Seizoensgebonden groenten
 - 2.Seizoensgebonden fruit
 - 3.Vegetarisch alternatief
 - 4.Meten van de voedselverspilling
 - 5.Evenwichtig bord: max. 120 g vlees en min. 200 g groenten
 - 6.Doorlopende informatiecampagne en sensibiliseringscampagne
 - 7.Tevredenheidsenquête houden
 - 8.Oorsprong kennen van fruit en groenten
 - 9.Min. 8 biologische producten
 10. Vissoorten op de rode lijst verboden

CALENDRIER DES LÉGUMES DE SAISON											
01 JAN VIER	02 FÉVRIER	03 MARS	04 AVRIL	05 MAI	06 JUIN	07 JUILLET	08 AÛT	09 SEPTEMBRE	10 OCTOBRE	11 NOVEMBRE	12 DÉCEMBRE
EN RÉCOLTE champignon de Paris chicorie pain de sucre chou de Bruxelles chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) poireau potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour	EN RÉCOLTE chicorie pain chicorie non forcée chou de Bruxelles chou fin chou vert cogon de Cuba épinard mâche (+ salade de Noël) potiron radis noir topinambour

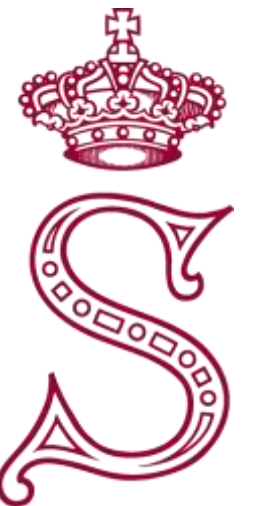

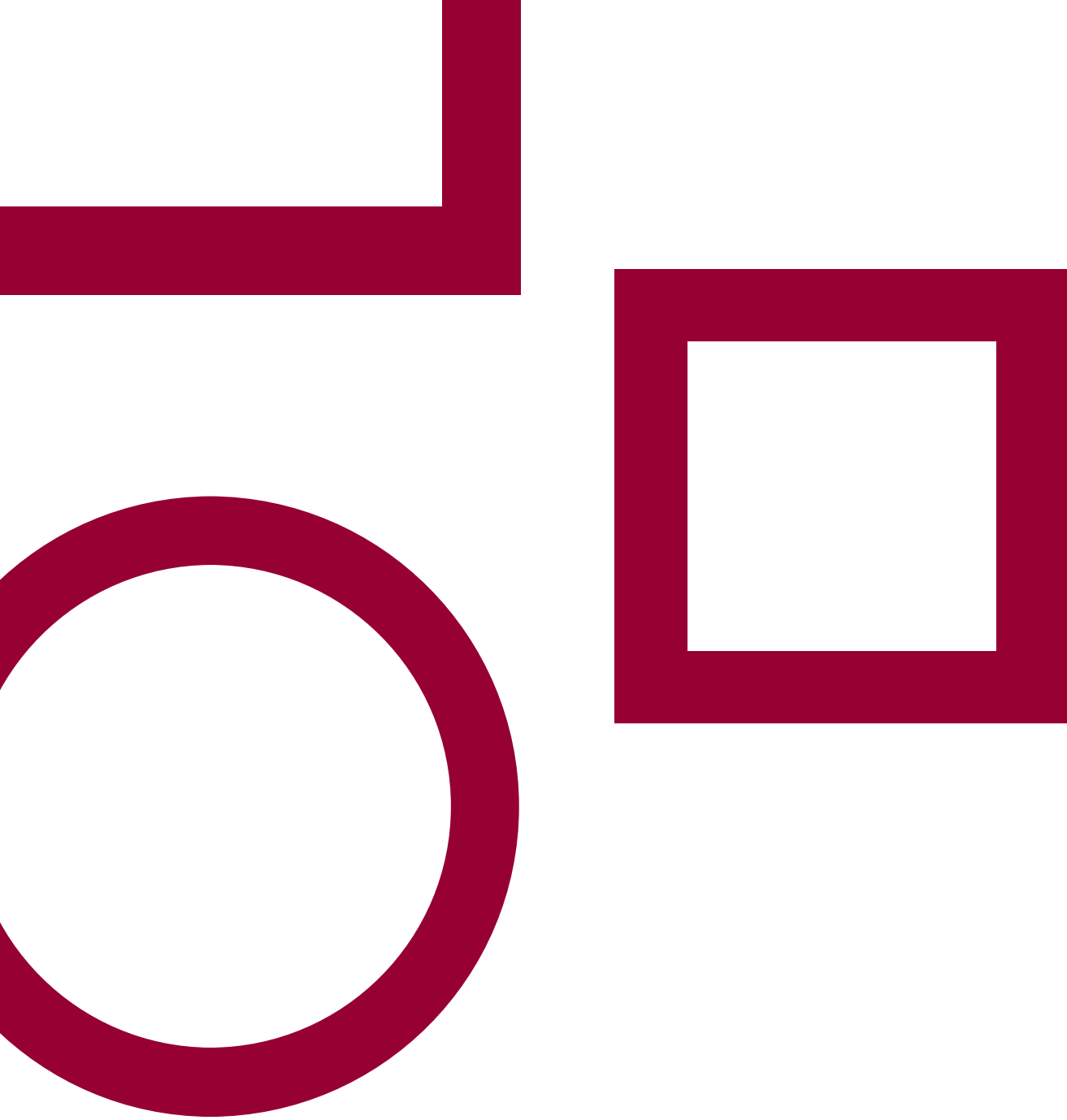
Source : FAHNEZ-CEPANA. Ce calendrier répertorie les fruits et les légumes d'importation dans le respect des cycles saisonniers. C'est à dire sans recours à une serre chauffée et sans conservation anormalement longue aux frigo. C'est un outil pratique pour l'établissement d'un menu et la réalisation de vos achats.

“De beste manier
om de eigen
toekomst te
voorspellen is
door te creëren”

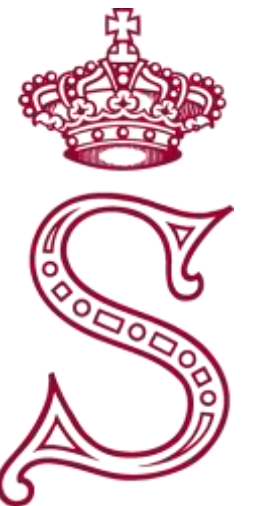
Peter Drucker

Toekomst

- Verder isoleren van daken (**SDG 7, 12**)
- Optimaliseren van de HVAC (**SDG 7, 12**)
- Vervangen van PC's (**SDG 7, 12**)

Follow us on

Senaat - Natieplein 1 - 1009 Brussel | **Sénat** - Place de la Nation 1 - 1009 Bruxelles